

Menu☰

גזירות הנאצים ועוזריהם כנגד יהודי המזרח התיכון

מגזין המזרח הקרוב / 16 באפריל 2015

בשנים האחרונות מתבססת ההכרה כי יהודי צפון אפריקה והמזרח התיכון היו אף הם קורבנות של הכיבוש הנאצי ושל המדינות ששיטפו פעולה עם גרמניה הנאצית. במרוקו ואלג'יר חיו היהודים תחת גזירות שהוטלו על ידי משטר וישי, בלוב הוקמו מחנות עבודה, וחלק מיהודי תוניס אף נשלחו למחנות עבודה ומחנות השמדה באירופה. גם במדינות אחרות הורגשה ההשפעה הנאצית אם כי בצורה עקיפה ובשנים האחרונות נחשף חלקם של הנאצים בפרעות ה"פרהוד" ביהודי עיראק.

אדם ידד

העובדה שרדיפת היהודים על ידי הנאצים ועוזריהם טרם מלחמת העולם השנייה ובמהלכה לא היתה רק באירופה, אלא גם בסין, מקומות מסוימים באסיה וגם ב"שכונה" שלנו, מחלחלת לה לאיטה במהלך השנים האחרונות לשדות הידיעה הכללית של הציבור. בשורות הקרובות אנסה לסקור סקירה קצרה, אך בוודאי שלא ממצה, של עיקר הרדיפות אשר בוצעו ע"י הנאצים ומשטרים משתפי פעולה עימם במזרח התיכון. חשוב לציין שממשלת גרמניה וממשלת ישראל מכירות בחלק מאותן רדיפות באופן המזכה את אותם יהודים שנרדפו במענקים וזכויות נוספות. יוצאי אותן קהילות, אשר חוו רדיפות וגזירות אלו עדיין לא קיבלו את ההכרה המלאה בדעת הקהל בגין קורותיהם ובהחלט יש מקום להעמיק את הידע בנושא.

מרוקו ואלג'יר

במהלך מלחמת העולם השנייה נכבשה צרפת על ידי הנאצים, אשר הקימו בה את ממשלת הבובות של וישי. צרפת הקולוניאלית שלטה באלג'יר ובמרוקו והשיתה על יהודי קהילות אלו גזירות ספציפיות, אשר כללו סילוק מכל בתי הספר הציבוריים, פיטורין ממשורות ציבוריות של כל היהודים, רישום רכוש וביצוע הגבלות תנועה. על השכונות היהודיות (שכונת "מלאח") הוטל עוצר בחלק מן הזמן. מלך מרוקו הוציא צווים ספציפיים בדבר הגבלות כנגד היהודים, אשר חלקם בוצע וחלקם לאו. כמו כן, כנגד היהודים היתה אפליה בחלוקת תלושי מזון אך ורק מעצם היותם יהודים. חשוב לציין שגזירות אלו חלו רק על החלק שהיה בשליטה צרפתית באותה העת, במרוקו. בחלק שהיה נתון לשליטה ספרדית, אז בשלטון הפאשיסטי של גנרל פרנקו, לא ידוע על גזירות ספציפיות כנגד יהודים, מלבד רישום במוסדות המדינה. חשוב לציין שגם אחרי שחרור מדינות אלו על ידי הצבא האמריקאי במבצע "לפיד", רוב הגזירות נותרו בעינן זמן לא קצר, שכן השלטון האזרחי נותר שלטון פקידות צרפתי, אשר היה כאמור, חלק ממשטר וישי. כיום ממשלת גרמניה מכירה בזכויות חלק מיהודי מרוקו הצרפתיים. בישראל מתקיים מאבק משפטי להכרה בזכויות יהודים אלו גם כן. אין עדיין הכרה בזכויות יהודי אלג'יר, למרות שהגזירות מהן סבלו נחשבות קשות יותר.

יהדות מרוקו

תוניסיה

גם תוניס היתה קולוניה צרפתית בעת מלחמת העולם השנייה. כנגד יהודי תוניס יצאו בתחילה רק הוראות בדבר הגבלות תנועה, לאחר מכן נערך ריכוז קהילות מסוימות ברובעים, בהליך דומה להליך הגיטואיזציה שנעשה במזרח אירופה, סילוק ממשרות ציבוריות ואפליה קשה במתן תלושי מזון למול יתר חלקי האוכלוסייה. חלק מיהודי תוניס אף נשלח להשמדה במחנות באירופה ואחרים למחנות עבודה. סיפור ידוע הוא בדבר חובת הקהילה באיסוף זהב לשם מתן כופר בעבור נפשותיה. בהכללה גורפת, ניתן לומר שבתוניס היו מאורעות מרובים של מעשי רדיפה כנגד יהודים, בעיקר מהטעם שקורפוס אפריקה של פילדמרשל רומל שהיה בה יחסית זמן רב, בשני "סיבובים" שמקורם במהלכי הקרב בין הגרמנים לבריטים. כיום מוכרים חלק מקהילת יהודי תוניס הן ע"י ממשלת גרמניה, בקרנות מסוימות והן ע"י ממשלת ישראל מכוח שני החוקים הרלוונטיים.

לוב

לוב היתה נתונה לשלטון הפאשיסטי האיטלקי של בניטו מוסוליני בפרוץ מלחמת העולם השנייה. כחברת מפתח במדינות הציור, שהיו חיילים נאצים רבים בערי הקולוניה האיטלקית בלוב. כנגד הקהילה היהודית הושטו גזירות שונות והוקמו מספר מחנות עבודה ליהודים. כמו כן, יהודים מלוב נשלחו למחנה הריכוז ברג-בלזן שבגרמניה. הגזירות והרדיפות הספציפיות כנגד יהודי לוב, יחד עם הפצצות שכוונו על השכונות בהן גרו, הביאו לבריחה המונית של יהודים אלו, לכפרים שמסביב לערים המרכזיות. ממשלת גרמניה מכירה בנרדפותם של מי ששהו במחנות וממשלת ישראל מכירה גם בזכויות של מי שברחו בגין הרדיפות.

עיראק

גם יהודי עיראק הרגישו את השפעת המלחמה וההתערבות הנאצית. ככלל, נהוג לחשוב שמעת סיום מלחמת העולם הראשונה היתה עירק תחת השפעה/שלטון בריטי, אולם בימי מלחמת העולם השנייה חלו תמורות רבות ובכללם חילופי שלטון זמניים במדינה. בשל שדות הנפט הרבים ומיקומה האסטרטגי, מצאו הנאצים מדינה זו כמקום בו עליהם ליצור בסיס כוח ותמיכה הן בכדי להביא למצב בו אולי יוכלו להנות מאספקת נפט והן בכדי להעסיק את אחת ממדינות האויב הקשות ביותר – בריטניה, בחזית נוספת. שגריר גרמניה בעיראק, גרובה, בנה בה תשתית חזקה אשר כללה עיתונים פרו גרמניים, תנועת נוער, דוגמת הנער ההיטלראי ושידורי הסתה בערבית שהגיעו מברלין למקלטי הרדיו ברחבי המדינה. הגרמנים מימנו את כוחותיו של הפוליטיקאי הפרו-נאצי ראשיד עלי אל כיאליני ואף דאגו להעברת מעט נשק וטייסת מטוסי הפצצה קלה מסוג יונקרס לטובת תומכיהם. בין אותם נתמכים היה גם המופתי של ירושלים, אשר גלה בעירק באותה העת. ההסתה הגרמנית פעלה את פעולתה ובחג השבועות של חודש מאי 1941 ביצעו כוחות ערביים אלו פוגרום ביהודי בגדד וערים אחרות, בו נהרגו כמאתיים גברים, זקנים וטף מקרב יהודי עירק. מתקיים כיום מאבק משפטי להכרה במי שנפגעו בפרעות אלו ועדיין עימנו כנפגעים של רדיפות הנאצים.

פרעות ה"פרהוד" בעיראק

גם במדינות אחרות הורגשה השפעת המלחמה על הקהילות היהודיות. **במצרים** ישב בסיסו של מטה הצבא הבריטי באזור, ושם ניגף לבסוף, בקרב על אל-עלמיין צבאו של רומל בפני כוחותיו של הגנרל הבריטי מונטגומרי. בשל התקרבותו של קורפוס אפריקה של הווארמאט, הצבא

הנאצי, רבים מיהודי אלכסנדריה ברחו מעירם, מפחד פן יאונה להם רע. **סוריה** היתה נתונה אף היא לשלטון פקידות צרפתי בעקבות הסכם סייקס-פיקו. בהוראת הממשל הצרפתי ועל פי הנחיות משטר וישי, בוצעו רישומים ליהודי קהילות סוריה. כמו כן, הוטלו גזירות אשר למיטב ידיעתנו לא מומשו. ראשי **הישוב היהודי בפלשתינה** ידעו אף הם על המתרחש באירופה. במהלך מלחמת העולם השנייה, כחלק מהיערכות ראשי היישוב למצב בו לא יצליח גנראל מונטגומרי לעצור את צבאו של פילדמרשאל חמל במצריים, נהגתה תוכנית "מצדה בכרמל", לפיה הישוב יתבצר בהרי הכרמל באם הנאצים יגיעו עד לארץ הקודש. גם היום ניתן למצוא חפירות שבוצעו כחלק מאותה התוכנית.

עו"ד אדם ידיד הינו עורך דין במשרד [דוד ידיד עורכי דין ונוטריון](#), העוסק במימוש זכויות לניצולי שואה, בארץ ובעולם.

מגזין המזרח הקרוב

16 באפריל 2015 in כללי.

עוד בנושא זה

מאופטימיות לא זהירה להתפכחות: האביב הערבי ממגדל השן

בין מזרח תיכון "חדש" ל"ישן" - מהם גבולות האזור?

בין אקדמיה לפוליטיקה, בין מזרח למערב: שני סיפורים זהים אך שונים

[← המוזיקה המזרח-תיכונית שכובשת את הסצנה בישראל](#)

[→ הכוח הערבי המשותף: סיכויים מול סיכונים](#)

One thought on "גזירות הנאצים ועוזריהם כנגד יהודי המזרח התיכון"

פנחס שאול לוי at 00:49 2015 באפריל 29

גם באיראן הקימו הגרמנים בהסכמתו המלאה של השאה בסיסים קדמיים. מטרתם היתה לסיים עד לקיץ של 1941 לכבוש את ברית המועצות ולסגור את המעגל של הכיבוש באיראן. החורף וכוחותיו של סטאלין עכבו את הצבא הגרמני, והבריטים לאחר שנכחו שהאיראנים לא מקשיבים לאזהרותם, פולשים ב-8/41 ביחד עם הרוסים לאיראן. את השאה הם מדיחים ושולטים במקום עד שנות החמישים. אנקדוטה קצרה לסיום. השאה משנה את שמה של פרס לאיראן כדי להדגיש את המוצא הארי שלהם

[להגיב](#)

כתיבת תגובה

האימייל לא יוצג באתר.

שם

אימייל

אתר

התגובה שלך

להגיב

Theme: Expound by [Konstantin Kovshenin](#) | קרדיט לוורדפרס